

YILMAZ TOP*

Şiirin Ankâ'sı Őirâzi Molla Hüseyin (ö. h.1023-1025/ 1614- 1616)'in Gazelleri

Odes of Mullah Hussein of Shiraz, Phoenix
of Poetry (d.: h.1023-1025/ 1614-1616)

ÖZET

Şiir mecmuaları; Őarâ tezkirelerinde yaşamları ve edebi kişilikleri hakkında bilgi verilen ancak -tezkirelerde alıntılanan örnek Şiirleri ya da beyitleri dışında- Şiirlerini inceleme ve değerlendirme firsatı bulamadığımız, dıvanı bilinmeyen/olmayan Şiirleri tanıyabilmemiz aısından son derece önemli kaynaklardır. 16. yüzyıl Şiirlerinden Őirâzi Hüseyin Molla ('Ankâ) da bu tarz Şiirlerden biridir. Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Koleksiyonu 3424 numarada kayıtlı Mecmû'a-i Kasâ'id adlı Şiir mecmuasında 'Ankâ'nın 47 gazeli ve 1 târih kit'ası alıntılanmıştır. Bu makalede; dıvanı olup olmadığı bilinmeyen Deroiş 'Ankâ, tezkirelerden elde edilebilen bilgiler işığında tanıtılmakta ve onun söz konusu Şiirleri verilmektedir. Aslen Őirâzlı olan 'Ankâ, kendi zamanında, genellikle âşikâne ve rindâne tarzda yazdığı Türkçe ve Farsça latif Şiirleriyle tanınmıştır. Onun, Acem olmasına rağmen Türkçe Şiir söylemede gösterdiği kudretle dikkatleri çektiğini de belirtmek gerekir. Deroiş 'Ankâ hakkında en ayrıntılı bilgileri bulabileceğimiz biyografik kaynak, Kınalızâde Hasan Çelebi'nin Tezkiretü'ş-Şu'arâ'sıdır.

ABSTRACT

Corpus of poems are extremely important sources as they provide us with the possibility of coming to know the poets who do not have dıvans or whom dıvans are unfound and of whom information is given in biographies of poets about their lives and literary personalities, but we are unable to study and evaluate their poetry except for the sample poems or couplets cited in the biographies. Mullah Hussein Anka (Phoenix) of Shiraz, the sixteenth century poet, is one of such poets. In this article, Deroish Anka (Phoenix) of whom 47 odes and 1 date stanzas have been cited in the corpus of poems named "Mecmu'a-i Kasâ'id" recorded under number 3424 in Süleymaniye Library, Esat Efendi Collection, and presence of any dıvan is unknown is being introduced under the light of the information included in biographies and the said poems are supplied. Anka who comes from Shiraz has drawn attention with his elegant odes written in amorous and rindâne (odes with subjects including drinks, vanity and amusement) styles in Turkish and Persian languages and with his power of discourse in his poems written in Turkish, although he was Persian. The biographical source we were able to find about Deroish Anka is the Tezkiretü'ş-Şu'ara(Biographies of Poets) written by Kınalızade Hasan Chelebi.

ANAHTAR KELİMELEER

'Ankâ, gazel, Őirâz, mecmua, Kınalızâde.

KEYWORDS

Phoenix, ode, Shiraz, corpus, Kınalızade.

* Dr., Kartal Yüksel İlhan Alanyalı Fen Lisesi, İstanbul (yilmaz.top@hotmail.com).

Dervîş ‘Ankâ’nın Hayatı ve Edebî Kişiliği

16. yüzyıl şâirlerinden ‘Ankâ (d.??-ö.1023-25/1614-16) Şîrâzlıdır ve adı Hüseyin’dir (Kınalızâde Hasan Çelebi 1989: 702). ‘Ankâ’nın adı *Rızâ Tezkiresi* ve *Riyâzü’ş-Şuarâ*’da Şîrâzî Molla Hüseyin (Riyâzî: 103^a; Zavotçu 2009: 97) ve *Tuhfe-i Nâilî*’de de ‘Acem Hüseyin Molla (Tuman 2001: 709) olarak anılmaktadır. *Mecmû’a-i Kasâ’id*’de derlenen gazellerinin başlıklarında adı Dervîş ‘Ankâ şeklinde verilmektedir. Kaynaklarda ‘Ankâ’nın doğum tarihi ile ilgili bir kayıt yoktur. Kınalızâde Hasan Çelebi, onun seyahat niyeti ile hicret ederek 978/1570 yılında İstanbul’a geldiğini belirtir (Kınalızâde Hasan Çelebi 1989: 702).

‘Ankâ; İstanbul’da Hasan Çelebi’nin babası, Anadolu Kazaskerliğine kadar yükselmiş âlim bir devlet adamı olan Kınalızâde Ali Çelebi’nin meclisine dâhil olarak Ali Çelebi ailesinin sevgisini ve yakın dostluğunu kazanmıştır (Kınalızâde Hasan Çelebi 1989: 702; Sâmi h. 1314: 3224-3225). Kınalızâde Ali Çelebi 1572 yılında vefât ettiği zaman ‘Ankâ, Ali Çelebi hakkında bir mersiye söyleyerek Hasan Çelebi ve onun erkek kardeşini teselli etmiştir (Kınalızâde Hasan Çelebi 1989: 703). Hasan Çelebi, bu mersiyeden hoş ve hayli yerinde söylendiğini belirttiği bir beyti tezkiresinde alıntılanmaktadır (Kınalızâde Hasan Çelebi 1989: 703). Bu Farsça beyit şöyledir:

Şükr-i Hudâ kün ey dil-i gâfil figân çirâst
Ger şod Alî ze dehr Hüseyin ü Hasan becâst¹

‘Ankâ’nın vefat tarihi konusunda bir ihtilaf söz konusudur. Kâfzâde Fâ’izî’nin *Zübdetü’l-Eş’âr*’ında (Kayabaşı 1997: 434), Mehmed Süreyyâ’nın *Sicill-i Osmânî*’sinde (Süreyyâ h. 1311: 606) ve *Tuhfe-i Nâilî*’de (Tuman 2001: 709) ‘Ankâ’nın vefat tarihi olarak h. 1023/ m. 1614 tarihi verilmektedir. *Rızâ Tezkiresi*’nde ise (Zavotçu 2009: 97) ‘Ankâ’nın vefat tarihi h. 1025/ m. 1616 olarak verilmektedir. ‘Ankâ’nın Mısır’da vefat ettiği (Zavotçu 2009: 97; İpekten vd. 1988: 34) ve burada medfûn olduğu (Tuman 2001: 709) belirtilmektedir. *Riyâzü’ş-Şuarâ*’da, ‘Ankâ ile ilgili verilen bil-

¹ Bu Farsça beyit Türkçeye şu şekilde tercüme edilebilir: “Ey gâfil gönül! Allâh’a şükret! Niçin bağırıp çağırır, feryat edersin? Gerçi Ali (Çelebi) vefât etmiştir; lâkin o, yerine Hasan ve Hüseyin gibi iki evlât bırakmıştır (ve onların hayatta olması seni teselli edecektir).

giler arasında, “*Hâlen Mısır’da mütevatıdır.*” (Riyâzî: 103^a) ifadesi yer almaktadır. Buradan ‘Ankâ’nın, vefatından 5-9 yıl önce Mısır’da bulunduğunu söyleyebiliriz.

‘Ankâ, 17. yüzyılın meşhur şâiri Nef’î’nin eleştiri oklarından nasibini alan şâirlerden biridir. Nef’î, *Sihâm-ı Kazâ*’sında, kıt’a şeklindeki iki hicviyesine ‘Ankâ’yı konu etmiş; bu kıt’alarında onu şâirliği, dış görünümü ve kılık kıyafeti yönlerinden yermiştir. Bu hicviyeler şöyledir:

*Jâj-hây u yâve-gû ‘Ankâ-yı esfel kim anuñ
Her kelâmı şâhsâr-ı ‘ömr için bir durpıdur
Şi’r-i bî-manâ deyüp ...lar yedükce sanasñ
Agzı bir havruz delüklü gûşı anuñ kulpıdur* (Akkuş 1998: 246)

*‘Ayn-ı ‘ibretle bakuñ çehresine ‘Ankânuñ
Gidinüñ gözi de egri yalıñuz kaşı degül
O kıyâfetle gören der gidiyi ve’l-hâsıl
‘Acemüñ çingenesidür bu kızılbaşı degül* (Akkuş 1998: 247)

İlk kıt’ada Nef’î, ‘Ankâ’nın saçma sapan ve manasız şiirler söylediğini ve her sözünün ömür törpüsü olduğunu belirtmektedir. İkinci kıtada ise onu, dış görünümü itibarıyla “‘Acem’in çingenesi” şeklinde tanıtmaktadır. ‘Ankâ da yazdığı bir kıt’a ile Nef’î’ye oldukça ağır bir mukabelede bulunmuştur. Bu kıt’a şöyledir:

*Çün kızılbaş dimiş mana menüm hâldeşüm
Hiç bir kimse degül Nef’î menüm karındaşüm
Bir kızılbaş havâle ideyüm men seni kim
Boyu bir karış ola yaşda menüm yaşdaşüm* (Mecmua (1), 69^b)

Sadeddin Nüzhet Ergun, *Türk Şâirleri*’nde, ‘Ankâ’nın mürettep divanını görmediğini; ancak devrinde epey şöhret kazandığından mecmualarda bir hayli şiirine rastlanabileceğini belirtmektedir (Ergun 1936-1945: 492).

Hasan Çelebi, ‘Ankâ’nın şâirlik cephesi ile ilgili olarak, “*Eş’âr-ı üstâdân-ı ‘Acem’den çok yâd-daştı vü huzâne-i kuvvet-i hâfızasının hayli meknûnât u mahfûzâtı var idi. Kendü zamânında nazm-ı âb-dârı vü şi’r-i Türkîye dahi tamâm mertebe miknet ü iktidârı vardır. Türkî şi’rinde edâsı*

Rûmiyâne vü üstâdânedür." (Kınalızâde Hasan Çelebi 1989: 703) demektedir. *Beyânî Tezkiresi'*nde onun şiir kudreti hakkında, "*Türkî eş'âra dahu mümâreset itmekle tamâm iktidârı olmuşdu.*" (Beyânî 1997: 187) bilgisi verilmektedir. *Rızâ Tezkiresi* ve *Riyâzü'ş-Şuarâ'* da da 'Ankâ'nın şâirliğiyle ilgili olarak, "*Acem iken Rûmiyâne eş'ârî ve şâ'irâne güftârı vardır.*" (Riyâzî 103^a; Zavotçu 2009: 97) ifadesine yer verilmektedir. Bu açıklamalardan anlaşıldığı kadarıyla 'Ankâ, Acem şâirlerine ait pek çok şiiri ezberlemiştir. Ayrıca kendi zamanında lâtif şiirleriyle ve Farsça şiirlerinin yanı sıra -Acem olmasına rağmen- Türkçe şiir söylemede gösterdiği yetkinlik ve kudretle dikkat çekmiştir. İstanbul şivesiyle şâirâne ve ustaca şiirler söylediği de tezkirelerde 'Ankâ hakkında tekrarlanan bir bilgidir.

'Ankâ hakkında *Sicill-i Osmânî'*de, "*Türkî vü Fârisî şâirdir.*" (Süreyyâ h. 1311: 606) ve *Kâmusu'l-A'lâm'*da, "*Fârisî vü Türkî eş'ârî vardır.*" (Sâmi h. 1314: 3225) bilgileri verilmektedir. Bu bilgilerden, 'Ankâ'nın Farsça şiirler de kaleme aldığını söylemek mümkündür. Bununla birlikte tezkirelerde 'Ankâ'ya ait olduğu belirtilerek alıntılanan beyitler Türkçedir. Onun, -Kınalızâde Ali Çelebi'nin vefâtı üzerine söylediği mersiye'den Hasan Çelebi'nin alıntılıdığı beyit dışında- Farsça şiirlerinden herhangi bir beyit örneği verilmemiştir.

Dervîş 'Ankâ'nın Gazellerinde Ahenk, Dil ve Üslûp Hususiyetleri

'Ankâ, bu çalışmada tespit edilen 48 gazelinde ve 1 kıt'asında aruzun sekiz farklı kalıbını kullanmıştır. 'Ankâ'nın, gazellerinde bu kalıplardan özellikle hezec (19 gazelde), remel (11 gazelde) ve muzârî' (10 gazelde) bahirlerini tercih ettiği görülmektedir. Aruzun kısa kalıplarından *fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün* ve *mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün* ile yazılan altı gazel oldukça akıcı bir söyleyişe sahiptir. Aruz kusuru olarak şiirlerde zihafından çok imâleye rastlamak mümkündür. Zihafın (*sâkîyâ* Gazel 13/5) sayısı çok azdır. İmâleler genellikle eklerde ve Türkçe kelimelerde yapılmıştır. Mecmuada bazı dizelerin hece sayılarında eksiklikler bulunmaktadır. Eksik heceden kaynaklanan vezin hataları, bu dizelere eklenen uygun ek ve kelimelerle metin üzerinde düzeltilmeye çalışılmıştır.

Ahenk özelliklerinden kafiyelendirme konusunda 'Ankâ'nın, isimle ismi fiille fiili kafiye yapma kuralına genel olarak uyduğu görülmektedir.

Şâirin Türkçe kelimelerle Türkçe kelimeleri, Arapça kelimelerle Arapça kelimeleri kafiyelendirme kuralını dikkate almadığı durumlarla az da olsa (*kan-îmân* G.4/1; *lâle-zârdur-var*dur G.5/3; *câdû-su* G.17/2 gibi) karşılaşmaktadır. Şiirlerde tam ve zengin kafiye ağırlıklı olarak kullanılmaktadır. 'Ankâ, 48 gazelinin 19'unda kelime halinde rediften yararlanmıştır (*yiter, eyler, bu, dirler, tutmaz, görüñ, eyle, gönümi, gönüm, degül mi, ister, gördüm, beni, gönül, n'eyleyeyin, biz, geç, eylemez, meyl itmez*).

'Ankâ, bilhassa aruzun kısa kalıplarıyla kaleme aldığı şiirlerde oldukça akıcı bir söyleyişi yakalamıştır. Diğer aruz kalıplarıyla oluşturulan şiirlerin bazılarında da (9, 18 ve 38. gazellerde olduğu gibi) bu tarz rahat ve akıcı söyleyişlerle karşılaşmak mümkündür. Bu tür şiirler, asonans ve aliterasyon gibi şiirin ahengini destekleyen sanatların zengin örneklerini de içermektedir. Aşağıdaki beyitler, 'Ankâ'nın hoş ve akıcı söyleyişini örneklemektedir:

Sen benüm serv-i ser-bülendümsin

Sen benüm şûh-ı şeh-levendümsin

Cümle hûbân-ı şehri içinde bugün

Dil-rubâlıkda dil-pesendümsin

Derd-ile öldüm âh kim bir kez

Dimedüñ sen de derd-mendümsin

Kime senden şikâyet eyleyeyin

Kuluñam sen benüm efendümsin(G.27/1,2,3,4)

Dervîş 'Ankâ'nın, şiirlerinde kullandığı kelimeler genel itibarıyla Klâsik şiirimizin kelime kadrosuyla benzerlikler taşımaktadır. 'Ankâ, mazmunların(servi, gül, bülbül, gamze, zülf...) Klâsik şiir bağlamında sâhip oldukları anlam/çağrışım dünyâsına ve bu mazmunlar hakkındaki yorum/hayal gücü birikimine vâkîf görünmektedir.²

² 'Ankâ aşağıdaki beyitte; her gece havadan güllerin üzerine düşen çiğ tanelerinin oluşumunu, gece âşğın çektiği yakıcı âhların rüzgârından yerin ve göğün terlemesine yorarak güzel bir hüsn-i ta'lil örneği vermektedir. Bu beyit, 'Ankâ'nın klâsik şiirimizin hayal gücü birikiminden yararlanması açısından da hoş bir örnektir:

Degül şeb-nem düşen her şeb hevâdan iy gül-i ra'nâ

Semûm-ı âh-ı âşıkdan zemîn ü âsmân dirler (Gazel 40/4)

‘Ankâ’nın bu çalışmada tanıtılan 50 şiirinde dört kelimededen oluşan üç terkip (*harîm-i gayret-i büthâne-i Çîn* G.26/3, *la’l-i leb-i rengîn-i dil-dâr* G.28/4, *gül-i gülzâr-ı âl-i Mustafâ* G.37/1) vardır. Üç kelimelik terkiplerin (*zevrak-ı bâde-i nâb* G.7/3, *harîk-i nâr-ı ‘ışk* G.37/4 gibi) sayısı ise elliye yakındır. ‘Ankâ’nın, şiirlerinde konuşma dili özellikleri taşıyan bir üslûba yaklaşılmaya çalıştığı dikkat çekmektedir.

Dervîş ‘Ankâ, gazellerinde deyimlerin anlam zenginliği ve konuşma diline yakın olma özelliklerinden önemli ölçüde yararlanmıştı. Bununla birlikte, bu çalışmada tanıtılan şiirlerde sadece bir atasözü³ tespit edilebilmiştir. ‘Ankâ’nın, şiirlerinde yararlandığı deyimlerden bir kısmı şöyledir:

<i>‘aklı (başdan) tağıtmak</i> (Gazel 20/4) ⁴	<i>gönlü açılmak</i> (G.23/5, 33/2)
<i>al aşaga eylemek</i> (G.6/6)	<i>gönlü akmak</i> (G.28/3)
<i>‘âlemlere fâş etmek</i> (G.42/2)	<i>gönlü yıkılmak</i> (G.44/4)
<i>‘aşık geçmek</i> (G.44/3)	<i>gönlün yapmak</i> (G.11/1)
<i>bagrını hûn itmek</i> (G.44/1)	<i>gönl(in)e girmek</i> (G.7/2)
<i>bagrını pâre pâre eylemek</i> (G.11/2)	<i>gönlünü bend eylemek</i> (G.31/3)
<i>başma âzâde (olmak)</i> (G.31/5)	<i>gönlünü sad-pâre itmek</i> (G.31/1)
<i>bir içim su olmak</i> (G.17/2)	<i>gözünü açmak</i> (G.8/2)
<i>cân virmek</i> (G.14/3)	<i>göz göre</i> (G.25/6)
<i>cânı revân eylemek</i> (G.9/5)	<i>hâke düşmek</i> (G.1/3)
<i>cân(ın)a âteş düşmek</i> (G.21/6)	<i>hâtırını aramak</i> (G.31/4)
<i>cânın(ı) kurbân eylemek</i> (G.4/3)	<i>kan ağlamak</i> (G.3/5, 15/2,42/2)
<i>cânını nisâr eylemek</i> (G.34/2)	<i>kulag asmak</i> (G.2/4)
<i>cihânı tutmak</i> (G.3/5,13/2,26/6)	<i>pây(ın)a düşmek</i> (G.10/6)
<i>dillgönlü bağlamak</i> (G.28/2)	<i>ser-i kârı düşmek</i> (G.11/4)
<i>dillgönlü virmek</i> (G.12/1,40/2)	<i>sîneyi sad-çâk eylemek</i> (G.31/2)
<i>dil ü cânı yakmak</i> (G.46/1)	<i>tatlu dil virmek</i> (G.13/5)
<i>dili hûn olmak</i> (G.47/2)	<i>yabana söylemek</i> (G.40/3)
<i>elin(i) çekme(me)k</i> (G.19/1)	<i>yirde kalma(ma)k</i> (G.3/2)
<i>elinden almak</i> (G.46/2)	<i>yirine düşmek</i> (G.12/5)
<i>eline girmek</i> (G.30/4)	<i>yüz virmek</i> (G.35/4)

³ “Böyle kalmaz güzelüm kimseye dünyâdur bu” Gazel 41/3.

⁴ Yay araç içindeki ilk rakam gazelin numarasını, ikinci rakam ise o gazeldeki beyit numarasını göstermektedir.

'Ankâ, gazellerinde benzetmeye dayalı edebî sanatların güzel örneklerini sunmaktadır. Aşağıdaki beyitler teşbîh sanatı çerçevesinde yapılandırılmıştır:

Kadûñ bir şem'dür cânâ ruhuñ nûr
Mu'anber kâkülûñ anuñ duhânı(G.26/2)

Tâvus-ı gülistân-ı İremdür hat-ı sebzi
Çeşm-i siyehûñ âhû-yı müşgîn-i Hatâdur(G.29/5)

'Ayândur iy melek nûr-ı Muhammed reng-i rûyuñdan
Ser-i zülfûñ libâs-ı Ka'be hâl-i leb Bilâlûñdür(G.37/2)

Fuzûlî'nin, *Su Kasîdesi'*nde bahçıvanı gül bahçesini suya vermeye çağırdığı beyitle aynı doğrultuda kurgulanmış aşağıdaki beyitte de mübalağa yapılmıştır:

Dikseler ger çemen-i dehrde biñ tâze nihâl
Serv-i kaddûñ gibi bir nahl-i dil-ârâ tutmaz(G.39/2)

'Ankâ kuşu, Klâsik Türk şiirinde âşık ve sevgili tiplerinin önde gelen vasıflarını ortaya koyarken ele alınan önemli motiflerden biridir. Dervîş 'Ankâ da kendi mahlasını, söz konusu kuşun Klâsik şiirimizde taşıdığı - Kafdağı'nda mekân tutma, asla yere konmayıp daima yükseklerde uçma, himmet/kanâat sahibi olma, dünyâyâ meyl etmeme gibi (Pala 2003: 27)- anlamlarından hareket ederek gazellerinin makta beyitlerinde tevriyeli kullanma yoluna gitmiştir. Bu makta beyitlerine birkaç örnek şöyledir:

'**Ankâ** aceb mi itmez isem dehr-i dûna meyl
Yüksek uçar hümâ gibi şeh-bâz-ı himmetüm(G. 1/5. beyit)

Virdüm ol kâmet-i sanavbere dil
Düşdi '**Ankâ** hele yirine gönül(G. 12/5)

Eger '**Ankâ** gibi meşhûr-ı âfâk olmag istersen
Bu dehr-i bî-sebâtun geç gönül mihnet-serâsından(G.19/5)

Sana tâvus-ı gülzâr-ı cinân dirlerse nâz itme
Bana da ey perî '**Ankâ**-yı kudsî-âşiyân dirler(G. 40/5)

Savma'a zâhide vü medrese dânişmende
Küşe-i Kâf-ı kanâ'at dil-i '**Ankâ**ya yiter(G. 43/5)

Dervîş ‘Ankâ, Kuş Yahyâ adlı ilim adamının/idarecinin vefâtı (h. 1006) dolayısıyla kaleme aldığı târîh kıt’asında da, “Kuş” mahlasının çağrıştırdığı hayal ve motiflerden (şâh-bâz, kanat, hümâ, dâm, âşiyân, kaknûs gibi) yararlanmışır. Bu kıt’anın târîh düşürülen dizisinde Kuş Yahyâ, “kaknûs” kuşuna benzetilmektedir:

Gûş idüp ‘Ankâ didi târîhini
Gitdi dîvândan koca kaknûs vây(K. 1/5. beyit)

Şiir mecmuaları ve Ankâ’nın şiirleri

Şiir mecmuaları, şiir zevkinin yönlendirdiği derleme çalışmalarının türünleri olarak, Klâsik şiirimizin zengin şiir birikiminden örnekler sunar. Bu mecmualar; gazel, kasîde, terkîb-bend, tercî’-bend, muhammes, murabbâ, tahmîs, tesdîs, rubâ’î, matla’ ve muammâ gibi nazım şekillerinden/türlerinden örnekler içerir ve bu yönleriyle Klâsik şiirimizin zenginliklerini tanıtmaya çalışmalarına katkı sağlayan çok önemli başvuru kaynakları olarak değerlendirilir.

Şiir mecmuaları, içerdikleri zengin şiir birikiminin yanı sıra, şuarâ tezkirelerinde yaşamları ve edebî kişilikleri hakkında - sınırlı da olsa- bilgi verilen ancak -tezkirelerde alıntılanan örnek şiirleri ya da beyitleri dışında- şiirlerini inceleme ve değerlendirme fırsatı bulamadığımız, divanı bilinmeyen/olmayan şâirleri tanıyabilmemiz açısından da son derece önemlidir. Söz konusu şâirlerin mecmuaya aktarılan şiirleri, bazen bu şâirin “dîvançe”sini oluşturabilecek bir hacimde de karşımıza çıkabilir.

Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Koleksiyonu 3424 numarada kayıtlı *Mecmû’a-i Kasâ’id*’de 48 gazeli⁵ ve 1 târîh kıt’ası (Seyyid Nakîb-zâde Ni’metî Efendi h.1039: 232^b, 233^b-237^a, 302^a), Ali Emîrî Manzum 625’te kayıtlı *Mecmû’a*’da 1 gazeli (Mecmua(2),38^a) ve Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi 1249 numarada kayıtlı *Mecmû’a*’da 1 kıt’ası (Mecmua (1), 69^b) alıntılanan Dervîş Ankâ, şu ana kadar tespit edilebilen bir dîvânı olmaması yönüyle, şiir mecmualarının sahip olduğu söz konusu tanıtmaya işlevini örneklendiren bir şâirdir. İlk iki mecmuadan derlenen gazellerin

⁵ Mecmuada ‘Ankâ’nın 11 ve 39. gazelleri mükerrer yazılmıştır. Bu durumda mecmuada ‘Ankâ’ya ait gazellerin sayısı 47 olmaktadır.

39'u 5'er beyitlik, 6'sı 7'şer beyitlik ve 3'ü 6'şar beyitlidir. Kuş Yahyâ'nun vefâtı dolayısıyla yazılan 5 beyitlik târîh kıt'ası ile Nef'î hakkında kaleme alınan 2 beyitlik kıt'anın eklenmesiyle 'Ankâ'ya ait tespit edilebilen toplam şiir sayısı 50 ve toplam beyit sayısı 262 olmaktadır.

Dervîş 'Ankâ'nın Mecmû'a-i Kasâ'id'de Verilen Şiirleri

232^b

Gazel 1

mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Maşşer günü ki derd-ile ham çopa kâmetüm
Ma'lûm olur o serve benüm istikâmetüm
2. Yâre mecâz añladılar halk 'ışkumu
Hayfâ ki kimse bilmedi gitdi haqîkatüm
3. Bir gevherüm ki hâke düşürmiş felek beni
Şarrâf olmayan ne bilür qadr ü kıymetüm
4. Câm-ı şarâb-ı nâb gibi şâf-meşrebüm
Artarsa tañ mı ehl-i mezâk içre hürmetüm
5. 'Ankâ 'aceb mi itmez isem dehr-i duna meyl
Yüksek uçar hümâ gibi şeh-bâz-ı himmetüm

Gazel 2

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Ser-i küyuñ gedâsı cennet-i a'lâya meyl itmez
Nihâl-i kâmetüñ üftâdesi Tübâya meyl itmez
2. Cihânda iy şanem câm-ı vişâlün teşnesi hergiz
Zülâl-i Hızırî añmaz sâgar-ı şahbâya meyl itmez
3. Şu kim üftâde-i qadd ü ruhuñdur bağ-ı 'âlemde
Nihâl-i serve baş egmez gül-i ra'nâya meyl itmez
4. Gönül bezm-i belâda nâle vü feryâda hem-demdür
Kulağ aşmaz nevâ-yı nây-ı rûh-efzâya meyl itmez
5. Qadîmî cân u dilden bülbül-i gülzâr-ı küyuñdur
O şeh-bâz-ı hümâ-pervâzı gör 'Ankâyâya meyl itmez

232^{bh6}**Gazel 3***mefā'īlūn mefā'īlūn mefā'īlūn mefā'īlūn*

1. Degül bülbül gibi feryād u zārum gül-'izārumdan
Fiğānum baht-ı beddendür şikāyet rüzgārumdan
2. Bilürsin yirde qalmaz āh-ı āteş-bārı 'āşıkuñ
Şaķın iy aķter-i burc-ı melāhat āh u zārumdam
3. Karār u şabrumı yağmaladuñ cevr-ile sulţānum
Melül olma fiğān u nāle-i bī-ihtiyārumdan
4. Uyumaz halkı her-şeb-tā-seher feryād u efgānum
Cemī'i halk-ı 'ālem münkesirdür inkisārumdan
5. Cihānı tutdı 'Anķāmācerā-yı eşk-i hūnīnüm
Kime kan ağlayın bilmem bu çeşm-i eşk-bārumdan

Gazel 4*fā'ilatūn fā'ilatūn fā'ilatūn fā'ilūn*

1. Dem mi var kim çeşm-i hūn-rīzūñ niçe kan eylemez
Laħza mı vardur ki ğamzeñ kaşd-ı imān eylemez
2. Qanda var bir cān ki bend itmez kemend-i kākülūñ
Qanı bir dil kim ser-i zülfüñ perişān eylemez
3. Kible haķķı'çün harīm-i vaşdan maħrūm olur
Kim ki cānın Ka'be-i kūyuñda qurbān eylemez
4. Kim gelür dünyāya sulţānum gedā vü şāhdan
Kim anı çarķ-ı sitemger hāke yeksān eylemez
5. İy gül-i ter inleden 'Anķāyı hār-ı hicrdür
Bülbül-i şeydā gibi bī-hūde efgān eylemez

⁶Varak numaraları verilirken kullanılan "h" harfi, tanıtılan şiirin derkenarda yazılı olduğuna işaret etmektedir.

233^b

Gazel5

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Hattı benefşe-zâr u ruhu lâle-zârdur
Hakka ki hüs-n-i döst hemîşe bahârdur
2. İtme vişâle va'de gel iy şüh u bî-vefâ
Kim 'aşîka ölüm elem-i intizârdur
3. V'allâhi pür-şikeste dilüñ cebr-i hâtır⁷
'Ârif katında tavf-ı Harem deñlü vardur
4. Dil zevrakını şaldı felek bañr-ı firçata
Şabr idelüm bu dahı geçer rüzgârdur
5. Rüz-ı firâkdan ne ğam iy dil ki sinede
Her bir hadeng-i ğamzesi bir yâdigârdur
6. Dür dişlerüñ katında bulur inkisâr la'l
La'l-i lebüñ yanında olur şerm-sâr dür
7. 'Ankâyı tîr-i ğamze ile şayd eyledi
Hünî gözün ki âhü-yı merdüm-şikârdur

Gazel 6

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Biñ kez ölrse 'aşîk-ı miskîn niyâzdan
Bir kerre bañmaz ol meh-i bî-mihr nâzdan
2. Cân gibi şakla sinede sırr-ı muhabbeti
Âh itme iy gönül şakın ifşâ-yı râzdan
3. Dil-ber hemîşe çeng gibi inledür bizi
Hağ râzî olsun ol şeh-i miskîn-nevâzdan
4. Dil-dâr şem'-i meclis-i aġyâr oldı âh
Yandum meded bu vâkı'a-i cân-güdâzdan
5. Bir demde gösterür niçe eşkâl-i muhtelif
İy tıfl-ı dil şakın felek-i hoğka-bâzdan

⁷ Mecmuada *cebr ü hâtır* şeklinde yazılmıştır.

6. Dün al aşığa eyledi meclisde muṭribi
Vā'iz ne aṭladı 'acabā söz ü sâzdan
7. Olma hevâyi ney gibi ṭur bir maḳâmda
'Azm- i 'Irâḳ eyleme 'Anḳâ Hicâzdan

233^{bh}**Gazel 7**

('Anḳâ)

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

1. İy göñül gör ḳad-i bālāsını Tübādan geḳ
Lebleri yādı ile bāde-i ḥamrādan geḳ
2. İy göñül ol ṣanemüñ göñline girmek dileseñ
Nāvek-i āḥ gibi ḳarḥ-ı mu'allādan geḳ
3. Dār-ı dünyā-yı denī baḥr-ı fenādur sākī
Zevraḳ⁹-ı bāde-i nāb-ile bu deryādan geḳ
4. Muttaşıl ḥār ü ḥas-ile ṣalınur iy bülbül
'Aṣıḳ-ı ṣādıḳ iseñ ol gül-i ra'nādan geḳ
5. Kākül-i pür-ṣikeni dām-ı belādur 'Anḳâ
Gel ṭolaṣma aña luṭf eyle bu sevdā[d]an geḳ

Gazel 8

('Anḳâ)

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

1. Ṣanma iy ḥvāce ki ālüde-i dünyāyuz biz
Vālih-i ṣüret-i ḥüb u ruḥ-ı zībāyuz biz
2. Ḥalk ḥayrān gözümüñ yaşı temāṣāsında
Vā'izā gözlerüñ aç özge temāṣāyuz biz
3. Gülṣen-i dehri serāpā gezer[üz] bir gül için
Bir 'aceb bülbül-i ṣüride vü şeydāyuz biz

⁸Varak numaraları verilirken kullanılan "h" harfi, tanıtılan şiirin derkenarda yazılı olduğunaişaret etmektedir.

⁹Mecmuada Zevraḳşeklinde yazılıdır.

4. Kandı-güftârumuza zâğ u zağan öykünemez
Bü'l-'aceb tûfî-i güyâ-yı şeker-hâyuz biz
5. Tâlib-i cîfe-i dünyâ degülüz kerkes-vâr
Zâhidâ Kâf-ı kanâ'atdaki 'Ankâ'yuz biz

Gazel 9

(Gazel-i 'Ankâ-yı merhûm)

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

1. Ğamzesi oldu dil ü câna belâ n'eyleyeyin
Beni itdi hedef-i tîr-i cefâ n'eyleyeyin
2. Baña gül ruğların ol gönca-dehen göstermez
Kaldı dil bülbüli bî-berg ü nevâ n'eyleyeyin
3. Ney gibi iñleyeyin hicrûñ elinden cânâ
Çünkü imkân yoğ-imiş vuşlata ya n'eyleyeyin
4. Sende yok büy-ı ser-i zülfi nişân-ı hâli
Seni iy nâfe-i âhû-yı Hıtâ n'eyleyeyin
5. Âb-veş iñleyerek küyına varup 'Ankâ
Cânı ol servüñ ayağına revân eyleyeyin

234^a

Gazel 10

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Ser-i zülfi nihân itdükce ruhsârın niğâb-âsâ
Döker bārân-ı eşki çeşm-i giryānum şehâb-âsâ
2. 'Aceb mi dostlar bir dem qarâr itmezse bir yerde
Hevâ-yı ışık ile âvâredür gönülüm habâb-âsâ
3. Reg-i cānum benüm ğam muṭribinüñ çengine düşmiş
Bu bezm içre anuñçün iñlerem dâ'im rebâb-âsâ
4. Hemân bir dâne için çarḥ-ı merdüm-h'âr ṭolâbı
Ser-â-ser 'âlemi ser-geşte kılmış âsyâb-âsâ
5. Kaçarlar leşker-i şeytân gibi ağıyar yanumdan
Atılsa tîr-i âhum iy kemân-ebrü şihâb-âsâ

6. Bugün ol şeh-süvāra rāst geldüm mest-i lā-ya'kıl¹⁰
Elin öpdüm 'inān-veş pâyına düşdüm rikāb-āsā
7. Şafā-baḥş u neşāt-efzādudurur eş'arı 'Ankānuñ
Gezerse tañ mıdur elden ele cām-ı şarāb-āsā

Gazel 11¹¹

fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1. Luṭf idüp yapma gönlin aḡyāruñ
Ḥāṭırın yıqma 'aşıq-ı zāruñ
2. Baḡrumı pāre pāre eyledi āh
Ḥançer-i ḡamze-i dil-āzāruñ
3. Şalınursın raqīb-ile dā'im
Yoq mı iy şūḡ-ı bī-vefā 'āruñ
4. Bir 'aceb dil-ber-i cefā-kāra
Düşdi iy dil senüñ ser-i kāruñ
5. Görelı dām-ı zülfüñi 'Ankā
Oldı cānā senüñ giriftāruñ

234^{ah}

Gazel 12

fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1. Virdüm ol zülf-i 'anberīne gönül
Baqmasam n'ola müşḡ-i Çine gönül
2. Bāḡda pest olur nevā-yı hezār
Başlasa nāle-i ḡazīne gönül
3. Şeb-i firqatde şem'-veş eridüñ
Döymedüñ āh-ı āteşine gönül
4. Bezl ider 'āleme dūr-i eşki
Buldı güyā niçe defīne gönül

¹⁰ Bu terkip yazmada تعقل و لامسب şeklinde yazılmıştır.

¹¹ Bu gazel, mecmuanın 236^b yaprağında da mükerreren yazılmıştır.

5. Virdüm ol kâmet-i şanavbere dil
Düşdi 'Ankâ hele yirine göñül

Gazel 13

mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Her lahza bir belāya ider mübtelā beni
Halk eylemiş belā için iy dil Hudā beni
2. Tıtdı hadīs-i eşk-i revānum cihānı āh
Rüsvāy-ı 'ālem eyledi bu mācerā beni
3. Eyler cefā vü cevır ki terk-i vefā idem
Kendü gibi kıyās ider ol bî-vefā beni
4. 'Ankâ-mişāl bülbül-i gülzār-ı kūyunam
İy nev-bahār-ı hüsn kıoma bî-nevā beni
5. Meyden haķır-i tā'ib idem tatlu dil virüp
Aldı şarāb-ı la'l-i lebün sāķiyā beni

234^b

Gazel 14

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Nazar itdüm cihān halkını cümle āşinā gördüm
Neye baķdum-ise [hep] anda pür-nür-ı Hudā gördüm
2. Varup kūy-ı muğāna meclis-i rindānı seyr itdüm
Bu bezmüñ cümle dürdī-keşlerin mest-i beķā gördüm
3. Nesīm-i dil-güşāsı cān virür bīmār-ı hicrāna
Harīm-i kūy-ı cānānı 'aceb dārü'ş-şifā gördüm
4. Şafālar kesb ider 'āşık saña baķınca sultānum
Meh-i ruhsāruñı āyine-i 'ālem-nümā gördüm
5. Kimi ağlar kimi iñler kimi feryād ider 'Ankâ
Bu dehr-i bî-şebātı bir āceb mātem-serā gördüm

Gazel 15

mef'ülü fâ'ilätü mefâ'lü fâ'ilün

1. Derd ü ğamuñ ki cān u dile hem-niñindür
Ser-māye-i sa'ādet-i dünyā vü dīndür
2. Ben nice qanlar ağlamayın āh itmeyin
Dil pāre pāre hicr-ile hātır hāzīndür
3. Ruhsār lāle sünbül-i çīn zülf 'anberīn
Merdüm ğarīb gözleri āhū-yı Çīndür
4. 'Ālem 'adū olursa baña hīç ğam degül
Çün bende-i haķīrine ol şeh mu'īndür
5. Şīrīn lebüñi vaş ideli kūh-ken gibi
'Anķā suħanda Hıusrev-i rüy-ı zemīndür

Gazel 16

mefâ'lün mefâ'lün fe'ülün

1. Hırām it iy sehī-kāmet çemende
Kim olsun qaddūne şimşād bende
2. Senüñ reng-i gül-i rüyüñ bulunmaz
Gül-i ra'nāda cānā yāsemende
3. Eger Behrām-ı Gūr olursa āħir
Geçürür halka-i zülfüñ kemende
4. Raķīb-i seg gebermişdür didiler
Ben anı gördüm itden daħı zinde
5. 'Acāyib bülbül-i ğüyāsın 'Anķā
Ki bir daħı nazīrūñ yoķ suħande

234^{bh}**Gazel 17**

fe'ilätün mefâ'ilün fe'ilün

1. Kimi dir çeşm-i mesti cādūdur
Kimisi daħı dir ki āhūdur

2. N'ola olsam vişâline teşne
Sevdüğüm şimdi bir içim şudur
3. Şu gibi hep göñülleri ağıdır
Serv kıddi nihâl-i dil-cüdür
4. Goncaya nice ideyin teşbîh
Dehen-i tengi bir ser-i müdür
5. Koma 'Ankâ külâlesin elden
Ki seni bî-ķarâr iden büdür

Gazel 18

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. Ne meyl-i mâl ü cân eyler ne hõd cân u cihân ister
Gõñül kıl olmağa bir pâdişâh-ı kâm-rân ister
2. Didüm bir buse luř it hatt-ı la'lüñ gelmedin cânâ
Didi şabr eyle ivme 'aşık-ı miskîn zamân ister
3. Harâm olsun aña câm-ı muhabbet bâdesi yâ Rab
Şu dil kim ğamze-i hûn-rîz-i sâķiden amân ister
4. Şu kim biñ cân-ile naķd-i vişâle tâlib olmuşdur
Cihân içre hayât-ı câvidânı râygân ister
5. Gõñül mir'âtını jeng-i küdüret kıpladı 'Ankâ
Yine şekker-şiken bir tûñ-i şirîn-zebân ister

Gazel 19

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. Elüm çekmem raķî[b]â dilberüñ cevır ü cefâsından
Baña cevır ü cefâsı hoş gelür mihr ü vefâsından
2. Nazar eylerdi gâhî ben gedâ-yı bî-ser ü pâya
Eger 'âr itmeyeydi ol şeh-i hûbân gedâsından
3. Bugün 'uşşâķ-ile geh hançerin ańduķ geh ebrûsın
Biraz söyleřdüķ ol mâhuñ orasından burasından

4. Semûm-ı âh-ı âteş-bâr-ile eşk-i nedâmetdür
Şorarsañ vâdî-i 'ışkuñ dilâ âb u hevâsından
5. Eger 'Ankâ gibi meşhûr-ı âfâk olmağ isterseñ
Bu dehr-i bî-sebâtuñ geç gönül miñnet-serâsından

235^a **Gazel 20**

(Merhûm 'Ankâ)

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Dime ağıyâra luţf itsem nihânî kim tıyar anı
Olur râz-ı nihânî 'âşıka ilhâm-ı Rabbânî
2. Eger başum giderse 'ışkuñı terk eylemem cânâ
Geh İsmâ'îl¹² ü Yūsufdur bu 'ışkuñ kulu kırbânı
3. Belâ-yı 'aql u dîndür âfet-i cân u dil ol şūhuñ
Füsün-ı la'l-i ħandânı firîb-i çeşm-i fettânı
4. Nice Mecnûn 'ışkı olmasun dil ol perînuñ kim
Tağıtdı başdan 'aqlı ser-i zülf-i perîşânı
5. Karâr u şabr u hüşum maĥv olur şalınsa ol meh-rû
Ne siĥr eyler 'aceb refârdâ serv-i ħırâmânı
6. Dilâ bülbül gibi seyr iderüz biz gülşen-i dehri
Bulınca gül gibi bir dilber-i pâkîze-dâmânı
7. Raķîb-i zâğ n'eyler gülşen-i küyuñda iy gönça
Ĥuşüşâ ol yirüñ 'Ankâ ola murğ-ı hoş-elĥânı

Gazel 21

(Ġazel-i merĥûm u mağfûr Dervîş 'Ankâ rahîmetu'llâhi 'aleyh)
mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Şayd itdi hep gönülleri nâz-ile ol perî
Ĥatm olmuş anda Ĥaķ bu ki âyîn-i dilberî

¹² Kelime, mecmuada İsmâ'îl şeklinde yazılıdır.

2. Dāyim zevālin isterin Allāhdan raķīb
Olsa o meh-cebīne güneş daħı Müşterī
3. Kaddüm dü-tā idüp beni yirden yire çalar
Gör nice oynadur bizi bu çarħ-ı çenberī
4. Cānā nice taħammül ide bār-ı hicrüne
Bir kaçra kan degül mi bu kalb-i şanevberī
5. Yazdukca nāme ol şeh-i hūbāna rişte-vār
Şarmağ diler o nāmeye dil cism-i lāğarı
6. Āteş düşerdi cānına v'Allāhi reşkten
Bu şî'r-i sūz-nākūmi seyr itse Āzerī
7. 'Anķā o şem' oldı ber-efrūhte yine
Pervāne gibi şevķı olan gelsün ileri

235^{ah}**Gazel 22**

(‘Anķā)

fā'ilatün fā'ilatün fā'ilatün fā'ilün

1. Ruħ mıdur ya lāle [ya] berg-i gül-i hamrā mıdur
Leb midür yāķūt-ı cān ya rāħ-ı rūħ-efzā mıdur
2. Ğonça mıdur ya zülāl-i Hızır ya dürc-i güher
Ĥātem-i Cem ya dehen ya sāğar-ı şaħbā mıdur
3. Ebrū-yı dil-keş midür ay āftāb-ı burc-ı hüsn
Ya tülū' itmiş şafağda ğurre-i ğarrā mıdur
4. Ĥāl midür küşe-i çeşmüñdeki ya dağ-ı dil
Nāfe-i āhū-yı Çin ya 'anber-i sārā mıdur
5. Bülbül-i şeydā mıdur feryād iden gülzārda
Gül yüzüñden ayru yoħsa iy perī 'Anķā mıdur

Gazel 23

(‘Ankâ)

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

1. Göñül çün irmedüñ bezm-i vişâle âh u zâruñla
Ne çâre eglen iy miskîn gam-ı hicr-i nigâruñla
2. ‘Aceb şeh-bâzsın iy dil-rubâ her yaña kim baksañ
Göñüller şayd idersin gamze-i merdüm-şikâruñla
3. Yürekde yâdigâruñ bir hadeng-i gamze qalmışdur
Dil ü cân eglenür iy kaşı yâ ol yâdigâruñla
4. Kızardı gül gül oldu gül ‘izâruñ âteş-i meyden
Cihânı yakduñ iy hurşîd-rû tâb-ı ‘izâruñla
5. Terennüm eylesün bülbül açılsun gonçanuñ göñli
Şalın gülşende iy ‘Ankâ tezerv-i şîve-kâruñla

Gazel 24

(Gazel-i ‘Ankâ)

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

1. Cüdâ düşdüm bugün ol âfitâb-ı ‘âlem-ârâdan
‘Aceb midür geçerse tîr-i âhum ‘arş-ı a‘lâdan
2. Dil ü câna kanâ‘at viridi ol serv-i ser-efrâzuñ
Dehânı gonca-i terden ruhu gül-berg-i ra‘nâdan
3. Riyâz-ı cenneti ‘aşıklara vaşf itme iy vâ‘iz
Ki bitmez mîve-i ümmîd-i ‘aşık şâh-ı Tübâdan
4. Giderdi zevk-i vaşluñ ârzü-yı kesreti dilden
Geçürdi bâde-i la‘lûñ beni câm-ı muşaffâdan
5. Hemîşe iy perî meşgüldür esmâ-yı hüsnâyâ
‘Aceb midür raķîb-i dîv-sîret kaçsa ‘Ankâdan

235^b**Gazel 25**

(Gazel-i 'Ankâ)

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fa'ülün

1. Vâ'iz gül-i cennet ruḥ-ı dil-dâr degül mi
Tübâ didüğüñ serv-i ḳad-i yâr degül mi
2. Yâruñ gül-i ruḥsârı ile sebze-i ḥaṭṭı
Reşk-i çemen [ü] ğayret-i gülzâr degül mi
3. İtmeñ güli cānâ gül-i ruḥsârūña nisbet
Gül rüyuña nisbet güzelüm ḥâr degül mi
4. Dâyim ḥas ü ḥâr-ile çemende açılırsın
İy gönça-i ra'nâ saña bu 'âr degül mi
5. İy bülbül-i şeydâ güher-i pendümi güş it
Dil virme güle şâhid-i bâzâr degül mi
6. Maḥbûb u meyi göz göre inkâr idersin
Şüfî bu râlar bâ'ış-i inkâr degül mi
7. 'Ankâyı şikâr eyleyen iy şüh-ı cefâ-cû
Ol ğamze-i ḥün-ḥvâr [u] dil-âzâr degül mi

Gazel 26

('Ankâ)

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

1. Ne ra'nâ gönçadur yâruñ dehâni
Ne hoş berg-i gül-i terdür zebâni
2. Ḳadiñ bir şem'dür cānâ ruḥuñ nür
Mu'anber kâkülün anuñ duḥâni
3. Ḥarim-i ğayret-i büḥâne-i Çin
Ruḥuñ reşk-i Nigâristân-ı Mânî
4. Ḳazâ-yı âsmânîdür muḥabbet
Raḳîb ammâ belâ-yı nâ-gehânî

5. Hazer kıl tîr-i müjgânundan iy dil
Görüp âh itme ol ebrükemânı
6. Gül-i rüyuñdan ayru bülbül-âsâ
Cihânı ıttı ‘Ankânuñ fiğânı

Gazel 27

(‘Ankâ)

fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

1. Sen benüm serv-i ser-bülendümsin
Sen benüm şüh-ı şeh-levendümsin
2. Cümle hübân-ı şehri içinde bugün
Dil-rubâlıkda dil-pesendümsin
3. Derd-ile öldüm âh kim bir kez
Dimedüñ sen de derd-mendümsin
4. Kime senden şikâyet eyleyeyin
Kuluñam sen benüm efendümsin
5. Yâr ‘Ankâya ğamzelerle didi
Beste-i halka-i kemendümsin

235^{bh}

Gazel 28

(‘Ankâ)

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

1. İki ‘âlemden iy serv-i sehî âzâdedür göñlüm
Yoluñda sâye-veş bir ‘âşık-ı üftâdedür göñlüm
2. Şanevber kıaddüñe biñ cân-ile dil bağladum cânâ
Bi-ħamdi ‘llâh ki şimdi pây-e-i ‘ulyâdadur göñlüm
3. Dil-i meyyâlemüz mâyil geçer her nahl-i mevzûna
Akar her sâde-rûya şu gibi hoş sâdedür göñlüm
4. Müşâbihdür diyü la‘l-i leb-i rengin-i dil-dâra
Düşüp künc-i ħarâbâta ħarâb-âbâdedür göñlüm

5. Göñül şeh-bâzı 'Ankâ zâğlarla hem-cenâh olmaz
Hümâlar sâyesinde evc-i istignâdadur göñlüm

Gazel 29

(*Ankâ*)

mef'ülü mef'îlü mef'îlü fa'ülün

1. Dil-dâruñ işi 'aşîka hep cevır ü cefâdur
'Uşşâkuñ işi dil-bere teslîm ü rızâdur
2. Endüh [u] belâdur götüri mihr ü muhâbbet
Ammâ elem-i hicr begüm özge belâdur
3. Feryâd ki şayd eyledi murğ-ı dil ü cânı
Bir nâvek-i müjgân-ile ol şüh-ı bahâdur
4. Alınma güneş yüzüñe mâh olsa muqâbil
Maşşûdı anuñ pâdişehüm kesb-i ziyâdur
5. Tâvus-ı gülistân-ı İremdür haţ-ı sebzi
Çeşm-i siyehüñ âhü-yı müşgîn-i Hıţâdur
6. 'Ankâ güzelüm dūr olalı sen gül-i terden
Bir bülbül-i şūrîde-i bî-berg ü nevâdur

Gazel 30

(*Ankâ*)

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

1. Berg-i güldür şanemâ la'l-i leb-i handânuñ
Jaledür gonça-i ra'nâda dūr-i dendânuñ
2. Zâhidâ haţ-ı ruğ-ı yâra şakın ta'n itme
Var-ise âyet-i Qur'âna eger imânuñ
3. Gitdi eyyâm-ı vera' faşl-ı bahâr irdi yine
Geldi iy bâde-i gül-reng senüñ devrânuñ
4. Niçe bir serv gibi eylesin ser-keşlik
Elüme girmeye mi iy gül-i ter dâmânuñ

5. Nā-geh ol şem^c-i dil-efrūza hevā-dār oldu
Yandı pervāne-şifat bāl ü peri ‘Ankānuñ

236^a**Gazel 31**

mef^cülü fā^cilātü mefā^cilü fā^cilün

1. Virdüm yine o ğamze-i hūn-h^vāra gönlümü
İtdüm ğarīb pāreye şad-pāre gönlümü
2. Dil-dāra karşı sīnemi şad-çāk eyledüm
‘Arz itdüm ol bahāne ile yāra gönlümü
3. Kesmek dilerdi rişte-i mihr ü muḥabbeti
Bend eyledüm o turre-i tarrāra gönlümü
4. Ğam-nāk itme cevr-ile luṭf eyle şād kıl
Ara şikeste ḥāṭrumı ara gönlümü
5. Āzāde idi başına şeh-bāz-ı çeşm-i yār
‘Ankā şikār eyledi āvāre gönlümü

Gazel 32

mef^cülü mefā^cilü mefā^cilü fa^cülün

1. Ol ğamzedden iy dil yūri kaṭ^c-ı nazar eyle
Ger kaṭ^c-ı nazar itmez iseñ terk-i ser eyle
2. Bir berḳ-ı cihān-sūzudurur şu^cle-i āhum
Şalınma ḥas u ḥārla iy gül ḥazer eyle
3. Ğarrā geçinürmiş meh aña ‘arz-ı cemāl it
Şehr içre anı bencileyin derbeder eyle
4. Taṭvīl-i kelām itme [ser-i] zülfin idüp yād¹³
Kıl vaşf-ı dehānın sözüñi muḥtaşar eyle
5. ‘Ankā didiler şabr u sefer ‘ışka devādur
Şabruñ yoğ-ise ço ser-i kūyın sefer eyle

¹³ Bu dizenin veznindeki problemi gidermek için “ser-i” yerine “ḥam-ı” ilavesi de yapılabilir.

Gazel 33

mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Hoşdur şarâb u şâhid-i sâķī bahârda
Yârân-ı hem-dem-ile leb-i cüy-bârda
2. Nâle idince gönçalaruñ göñli açılır
Bilmem ne hâl var bu figân-ı hezârda
3. Ol bî-nişân göñül niçe bir seyr-i her-diyâr
Çün görmedük nişân-ı vefâ bu diyârda
4. Peyveste zülfi ne ˘tolaşur ehl-i dillere
Bilmem ne virdi kim alıma rûzgârda
5. 'Anķāya nisbet itme raķibi ki bir degül
Bâz-ı hümâ-cenâh-ile zâg i'tibârda

236^{ah}**Gazel 34**

mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Evvel semend-i hüsne süvâr oldı nâz-ile
Yağmaya virdi mülk-i dili türktâz¹⁴-ile
2. 'Aşık olan o mâh-ı şeb-efrûza şem'-vâr
Eyler nişâr cânını süz u güdâz-ile
3. Gözler hemîşe murğ-ı dili çeşm-i mest-i yâr
Bilmem ne çäre eylesek ol şâh-bâz-ile
4. Berg-i hâzân gibi eline aldı dil yüzün
İy gönça geldi hıdmetüñe yüz niyâz-ile
5. 'Anķā-mişâl yâd olıma bir zamânedede
Nâmı kimüñ [ki] şafha-i 'âlemde yazıla

¹⁴ Bu kelime yazmada ونازترك şeklinde yazılmıştır. Yazmada "türktâz" yerine, öteye beriye koşuşma anlamındaki "tek ü tâz" da yazılmaya çalışılmış olabilir.

Gazel 35

mef'ülü mefā'lı mefā'lı fa'ülün

1. İtdi [beni] şeydā yine bir şūh-ı perī-rū
Miskīn dili şayd eyledi ol gözleri āhū
2. Her sūya serāsīme aḡar cūy-ı sirişkūm
Nāz-ile hırām eylese ol ḡāmeti dil-cū
3. Yıtmez mi gönül 'āşıḡa mihrābla minber
Ol ḡālḡa-i ḡīsū ile ol kūşe-i ebrū
4. Yüz virme iñen [zūlf-i] siyeh-kāruña cānā
Dīvāne ḡılır bir ḡaḡ-ı müşḡīn beni bir bū
5. Ser-ḡabza-i bī-dāda ḡoyup nāvek-i cevri
'Anḡāyı şikār eyledi ol ḡamze-i cādū

Gazel 36

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1. Deheninden dem urur ḡonḡa-i ḡamrāyı ḡörüñ
Öykinür gözlerine nergis-i şehläyü ḡörüñ
2. Eylemeñ iy dil ü cān meyl-i ḡül ü sünbül-i ter
Ruḡları üzre iki zūlf-i muḡarrāyü ḡörüñ
3. Ḥolaşur buse-i la'l-i lebi cānāna müdām
Gelüñ erbāb-ı şafā sāḡar-ı şaḡbāyü ḡörüñ
4. Pertev-i şems-i ḡaḡīḡat yiter ālüftelere
Ḥükemā ḡökdeki yıldızları siz şayıḡörüñ
5. Āşiyān itdi ḡam-ı zūlf-i hümā-sāyesini
Nice pervāz-ı¹⁵ bülend eyledi 'Anḡāyü ḡörüñ

¹⁵ Yazmada پروازی şeklinde yazılmıştır.

236^b**Gazel 37**

(Dervîş 'Ankâ)

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. Cihâna fitne şalan dilberâ nâzûk nihâlûndür
Gül-i güلزâr-ı âl-i Muştâfâ ruhsâr-ı alûndür
2. 'Ayândur iy melek nûr-ı Muḥammed reng-i rûyuñdan
Ser-i zülfüñ libâs-ı Ka'be ḥâl-i leb Bilâlûndür
3. Münevver eyleyen iy mâh-peyker bezm-i ḥübânü
Cemâl-i bâ-kemâl ü tal'at-i ferḥunde-fâlûndür
4. Dil-i bîçâre neñdür pâdişâhum hîç bildüñ mi
Ḥarîk-i nâr-ı 'ıŝkuñ teşne-i âb-ı zülâlûndür
5. Gele âyîne-i ruhsârûñı andan nihân itme
Ki 'Ankâ iy şeker-leb tûṭî-i ŝîrîn-maḳâlûndür

Gazel 38

('Ankâ)

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

1. Āfet-i ḥalk-ı cihân nâvek-i müjgânuñdur
Fitne-i devr-i zamân nergis-i fettânuñdur
2. Gerek öldür dil-i zârı gerek âzâd eyle
Ol senüñ pâdişehüm bende-i fermânuñdur
3. İtmedüñ mihr ü vefâ diyü şikâyet itmem
İtdüğüñ cevır ü cefâlar daḥı iḥsânuñdur
4. Sînemüñ daḡların şüfî görüp ta'n itme
Anlaruñ her birisi bir gül-i ḥandânuñdur
5. Murğ-ı dil zülfüñe meyl itse perîŝân olma
O da 'Ankâ gibi bir bî-ser ü sâmânuñdur

236^{bh}**Gazel 39**

('Ankâ)

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

1. Deyr-i dilde şanemâ her büt-i Çî'n cā tütmez
Degme bir şüret-i hûbı dil-i şeydâ tütmez
2. Dikseler ger çemen-i dehrde biñ tâze nihâl
Serv-i kıaddüñ gibi bir nañl-i dil-ârâ tütmez
3. Mest ü hayrân-ı leb-i la'l [ü] hañ-ı sebzüñ olan
Bâde mest itmez anı habbe-i sevdâ tütmez
4. Yem-i 'ışk içre didüm dîdelere hâl nedür
Didiler mâlik-i bañr¹⁶üz bizi deryâ tütmez
5. Ğamını şems-i cihâna nice yazsun '**Ankâ**
Şöyle olmuş ki şovukdan eli aşıla tütmez

Gazel 40

('Ankâ)

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Hañ-ı ser-sebz-i yâra sünbül-i bâğ-ı cinân dirler
Leb-i renginün için gönça-i gülzâr-ı cân dirler
2. Sana cânın seven iy şüh-ı hüd-râ nice dil virsün
Seni 'aşıklarun bî-rañm oğurlar bî-amân dirler
3. Yüzünü beñzedürler lâleye yabana söylerler
Leb-i la'lün 'aķıķa nisbet eylerler yaman dirler
4. Degül şeb-nem düşen her şeb hevâdan iy gül-i ra'nâ
Semüm-ı âh-ı 'aşıkdan zemîn ü âsmân dirler
5. Saña tāvus-ı gülzâr-ı cinân dirlerse nâz itme
Baña da iy perî '**Ankâ**-yı kıdsî-âşiyân dirler

¹⁶ **Mâlik-i bañr/Mâlik-i deryâ**: Vücudunun yarısı kız, belden aşağısı balık şeklinde tasavvur edilen deniz kıızı (Tökel 2000: 452).

Gazel 41*(‘Ankâ)**fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün*

1. Dehen-i teng dime gönça-i ra‘nâdur bu
Haṭ-ı şeb-reng degül ‘anber-i sārâdur bu
2. Kec nazar eylemiş iy kaşları mihrâb saña
Çeşmüne kim ki dimiş nergis-i şehlâdur bu
3. Sünbül-i zülf [ü]¹⁷ gül-i rüyuña mağrūr olma
Böyle almaz güzelüm kimseye dünyâdur bu
4. Nedür ol urre-i arrâr didüm yâr didi
Âfet-i ‘aql u belâ-yı dil-i şeydâdur bu
5. Niçe ser-geştesi var kâkûlinüñ iy dil-i zâr
Buña kâkûl dime ser-mâye-i sevdâdur bu
6. Lâleye eyleme teşbîh ‘izârın ‘**Ankâ**
Reşk-i gülzâr-ı İrem bir gül-i hamrâdur bu

237^a**Gazel 42***(Gazel-i ‘Ankâ)**mef‘ülü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fa‘ülüün*

1. Zîkr-i leb-i la‘lüñ olalı vird-i¹⁸ zebânum
Pürdür güher-i ma‘nâ ile dürc-i dehânum
2. Cânâ nice an ağlamayın çeşm-i terümden
‘Alemlere fâş itdi benüm râz-ı nihânum
3. Olsam yiridür sâye-şifat hâke berâber
Hâr ü as-ile şalınur ol serv-i revânum

¹⁷ Mecmuada و yerine د yazılıdır. Dizede, sevgilinin güzellik unsurları olan zülûf ve yüzü (rûy) bağlayan atıf vavının kullanımı daha doğru görünmektedir.

¹⁸ Mecmuada و رد şeklinde yazılıdır.

4. Kılısam ne ‘aceb nāy gibi nāle-i cān-sūz
Ġam muṭribinüñ çengine düşmiş reg-i cānum
5. ‘Ankā bu gice ol meh-i bī-mihrden ayru
İñletdi toköz kûbbe-i eflāki figānum

Gazel 43

(Ġazel-i merhūm ‘Ankā)
fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1. Āteş-i ‘ışk ile dil Tūr-ı temennāya yiter
Şu‘le-i sūz-ı derūn ‘āşıka ser-māye yiter
2. Ol gül-i rüy-ı ‘arağ-nāk baña kāfīdür
Bir gül-i ter güzelüm bülbül-i şeydāya yiter
3. Ne kadar serv-i sehī kāmēt-i bālā çekse
Kaçan ol kāmēt-i mevzūn-ı dil-ārāya yiter
4. ‘Ālemün zeynini iy h̄vāce bize ‘arz itme
Hırka-i fakr u fenā ‘āşıka ser-māye yiter
5. Şavma‘a zāhıde vü medrese dānişmende
Küşe-i Kāf-ı kanā‘at dil-i ‘Ankāya yiter

Gazel 44

(Derвіş‘ Ankā)
mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

1. Kaçan ağıyar-ile ol serv-kāmēt merhabā eyler
İder ğam bağrumı hūn kaddümi ğayret dü-tā eyler
2. Ne hoş keyfiyyeti var zāhidā gör bāde-i ‘ışkı
Gehī şāhu gedā gāhī gedāyı pādişā eyler
3. Dime cānā baña ‘āşığ geçen dünyāyı terk itsün
Saña ‘āşığ olan dünyā degül cānın fedā eyler
4. Yıkılmış gönlümü gel seng-i bī-dād-ile ābād it
Ki ben bī-çāre çokdan iy şanem luṭfuñ recā eyler

5. Ne güلزāruñ gülisin bilmezem iy gönça-i ra'nā
Ki 'Anķāyı şemīmüñ bülbül-i destān-serā eyler

237^{ah}**Gazel 45**

(‘Anķā)

mef'ülü mefā'ülü mefā'ülü fa'ülün

1. İtdi bizi tır-i ğam-ı hicrāna nişāne
Bilsek 'acebā neyledük ol kaçı kemāna
2. Her va'deye aġyāra vefālar ider ol şüh
Bir va'deye eyler bize biñ dürlü bahāne
3. Kimdür ki fedā itmeye naķd-i dil ü cāni
Ol serv-ķad ü lāle-ruġ u gönça-dehāna
4. Ol māh-ruġuñ var-ise ger mihr ü vefāsi
Hep ğayrıyadur iy dil-i bī-çāre saña ne
5. 'Anķā diler iy şem'-i şeb-efrüz ki dā'im
Pervāne-şifat āteş-i ruhsāruña yana

Gazel 46

(Ġazel-i merhüm 'Anķā)

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1. Yaķdı bir şem'-i şeb-efrüz dil ü cānumı āh
İtmedi raġm görüp dīde-i giryānumı āh
2. Çarġ-ı bī-mihr cefā-pīşe [vü] ğaddār yine
Āl-ile aldı elümden gül-i ħandānumı āh
3. Lāle-veş daġum [ile] 'ışķı nihān itmiş-idüm
Didiler ħalk görüp çāk-i girībānumı āh
4. Sīne pür-yāre ciger¹⁹ pāre göñül āvāre
Kime şerġ eyleyeyin ħāl-i perişānumı āh

¹⁹ Mecmuada ڤرڤ şeklinde yazılmıştır.

5. Yandı ğam-hâne-i dil âh iderek iy ‘**Ankâ**
Âh kim virdi fenâya dil-i sūzānumı âh

Gazel 47

(‘*Ankâ*)

mef‘ulü fā‘ilatü mefā‘ilü fā‘ilün

1. Bir ğonçadur dehānı yaḥūd la‘l-i nābdan
Bir ḥoḳḳadur ki pür ola dürr-i ḥoş-ābdan
2. Olsun zamān-ı gülde dili ğonça gibi ḥün
Vā‘iz dem urmaz-ise şarāb u kebābdan
3. Peyveste-bāl o zülf-i dil-āvizi tağıdur
Dil ḥālī olmaz anuñ-içün ıztırābdan
4. Luṭf eyle iy nesīm-i şabā ḥaste göñlümi
Ḳurtarığör o sünbül-i pür-çin ü tābdan
5. ‘**Ankâ** cenāb-ı şems-i cihān-tābdan cüdā
Döndi o zerreye k’ola dūr āfitābdan

302^a

Kıt ‘a

(*Ḳuş Yahyā Rūmili’nden ma‘zül olduğınadır*)
fā‘ilatün fā‘ilatün fā‘ilün

1. Şāh-bāz-ı evc-i ‘ilm ü ma‘rifet
Ya‘ni Ḳuş Yahyā o pīr-i nīk-rāy
2. ‘Ālemi alup ḳanadı altına
Ḳonmaz idi yire mānend-i ḥümāy
3. Uçmaḳ ümmidin iderlerdi müdām
El alup andan ḥavātīn-i serāy
4. Dām-ı ‘azle düşürüp nā-geh anı
İtdiler ğam āşiyānın aña cāy
5. Gūş idüp ‘**Ankâ** didi tārīḥini
Gitdi dīvāndan ḳoca ḳaḳnūs vāy (h.1006)

**Dervîş 'Ankâ'nın Ali Emîrî Manzum 625'te KayıtlıMecmû'a'da
Yer Alan Şiiri**

38^a**Gazel**

('Ankâ)

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

1. Mû-be-mû haţţ-ı ruĥ-ı dilbere diĥkat kılnur
Hüsn vech üzre yazılsa ĥaţa raĥbet kılnur
2. Ayaĥı meclise bintü'l-'inebüñ başşun da
Geldiĥi mertebe elden aña ĥürmet kılnur
3. 'Arzuĥâl eyler iseñ yâre gözet sâ'atini
Farz iken ĥalka namâz ol da muvaĥkat kılnur
4. Mażhar oldukları'çün ism-i Vedüda ĥübân
İ'tibâr olınup aşluna muĥabbet kılnur
5. Bir dilim etmek-ile dehr-i denîde çün seg
Şanma 'Anĥâyı ki şermende-i minnet kılnur

**Dervîş 'Ankâ'nın Tezkireler Ve Diĥer Biyografik Kaynaklardan
Alıntılanan Beyitleri**

Biz mülk-i dilün ŧüŧi-i ĥüyâlarıyuz
Cân gülşeninün bülbül-i şeydâlarıyuz

Ĥılsaĥ ne 'aceb perileri cümle şikâr
Biz ĥulle-i Ĥâf-ı 'ıŧĥ 'Anĥâlarıyuz(Beyânî 1997: 188)

'Ăşıĥ cihâna virmez iken dil-rübâsını
Dil-dârı gör ki ĥiçe şatar mübtelâsını(Beyânî 1997: 188)

Ne ararsın ser-i küyumda dime 'Ănkâya
N'eylesün bunda yitürdi o dil-i ĥüm-râĥı(Kayabaşı 1997: 434)

Küşte-i şemşir-i hicrânun vişâlin görmedük
Ĥiç melâmet bezminün cânâ zevâlin görmedük

Bulmaduĥ bir meşrebi şâfî vücüd-ı nükte-dân
Ehl-i derdüñ bir söz añlar ehl-i ĥâlin görmedük(Zavotçu 2009: 97)

Sonuç

Nef'î'nin iki hicviyesine muhatap olması ve onunla bu vadide atışmasından yola çıkarak, 'Ankâ'nın 16. yüzyılın son çeyreği ve 17. yüzyılın başlarında şiir meclislerinde yer aldığını söylemek mümkündür. Kınalîzâde Ali Çelebi'nin meclisine dâhil olması, onun şiirdeki yetkinliğinin takdir edildiğini göstermektedir.

'Ankâ'nın bu çalışmada tanıtılan gazellerinin 39'u 5'er beyitlik, 6'sı 7'şer beyitlik ve 3'ü 6'şar beyitlidir. 'Ankâ, bu gazellerinde aruzun hezec, remel ve muzârî' bahirlerini ağırlıklı olarak kullanmıştır. 'Ankâ'nın, yedi aruz kalıbını gazellerinde fazla zorlanmadan kullanabildiği görülmektedir. Gazellerinde rediflerden önemli ölçüde yararlanan şâir, kafiyeleştirme kurallarına da genel olarak uymuştur.

Mecmû'a-i Kasâ'id'de yer alan gazellerde Dervîş 'Ankâ'nın, Şîrâzlı bir Acem şâiri olmasına rağmen, Türkçeyi rahat bir söyleyişle kullandığı ve deyimlerin anlam zenginliğinden önemli ölçüde yararlandığı dikkat çekmektedir. Özellikle bazı gazellerinde -kısa aruz kalıplarının kullanımına da bağlı olarak- oldukça akıcı ve hoş söyleyişlerle karşılaşmaktadır (9, 11, 16, 26, 27, 38, ve 42.gazeller). Gazellerdeki terkiplerin çoğunlukla iki kelimedenden oluşuyor olması da 'Ankâ'nın, konuşma dili özellikleri taşıyan bir şiir dili kurmaya eğilimli olduğunu göstermektedir.

Bu çalışmada tanıtılan 48 gazelin genelinin âşıkâne ve rindâne bir tarzda kaleme alındığını söylemek mümkündür. Bu gazellerde, Klâsik Türk şiirinde âşık tipinin kendine has terennümlerine dâir örnekler yer almaktadır. Dervîş 'Ankâ, mazmunların (servi, gül, bülbül, gonca, zülf...) Klâsik şiirimizdeki anlam/çağrışım dünyâsına ve bu mazmunlar hakkındaki yorum/hayal gücü birikimine vâkîf bir şâir görünümündedir. Birkaç şiire (1, 7, 8, 14 ve 43. gazellerde olduğu gibi) tasavvufî bakış açısının ve dünyâdan şikâyet temasının yansımış olduğunu da söylemek gerekir.

'Ankâ, diğer divân şâirleri gibi şiirlerinde çeşitli edebî sanatlardan (teşbîh, istiâre, telmîh, hüsn-i talil, mübalağa...) yararlanmıştır. Özellikle kendi mahlasını, bu mahlasla anılan kuşun Klâsik şiirimizde sahip olduğu -Kafdağı'nda mekân tutma, asla yere konmayıp daima yükseklerde

uçma, himmet/kanâat sahibi olma, dünyâyâ meyl etmeme gibi- çağrışımlardan hareket ederek gazellerinin makta beyitlerinde tevriyeli kullanışı dikkat çekicidir.

Derviş 'Ankâ hakkında bilgi veren tezkirelerde, onun Farsça şiirler de kaleme aldığı belirtilmekle birlikte, bu şiirlerden-Kınalızâde Hasan Çelebi'nin alıntılıdığı mersiye beyti dışında- herhangi bir örnek sunulmamaktadır. Farsça şiir mecmuaları üzerinde yapılacak incelemeler, 'Ankâ'nun Farsça şiirlerinin tespit edilmesini sağlayabilir.

Kaynaklar

- AKKUŞ, Metin (1998), *Hicvin Ankâları: Nef'î ve Sihâm-ı Kazâ*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Beyânî(Mustafa b. Carullah) (1997), *Tezkiretü's-Şu'arâ* (haz. İbrahim KUTLUK), Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- ERGÜN, Sadettin Nüzhet (1936-1945), *Türk Şairleri*, 2. Cilt, İstanbul: Bozkurt Matbaası.
- İPEKTEN, Haluk, Mustafa İSEN, Recep TOPARLI, Naci OKÇU, Turgut KARABEY (1988), *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- KAYABAŞI, Bekir (1997), *Kâf-zâde Fâ'izî'nin Zübdetü'l-Eş'ârı*, Danışman: Hasan Kavruk, (Doktora Tezi), İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Malatya, VIII+649 s.
- Kınalızâde Hasan Çelebi (1989), *Tezkiretü's-Şu'arâ* (haz. İbrahim KUTLUK), 2. Baskı, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Mecmua(1)*, Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi: 1249, 80 vr.
- Mecmua(2)*, Ali Emirî Manzum 625, 77 vr.
- Nî'metî Efendi(Seyyid Nakîb-zâde) (h. 1039), *Mecmû'a-i Kasâ'id*, Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi: 3424, 1^a-315^a.
- PALA, İskender (2003), *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, İstanbul: Leyla ile Mecnun Yayıncılık.
- Riyâzî, Muhammed b. Mustafa, *Riyâzî's-Şu'arâ*, Süleymaniye Kütüphanesi Lala İsmail 814, 156 vr.
- Sâmî, Şemseddin (h. 1314), *Kâmusu'l-A'lâm*, Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi 5408-5, 5. Cilt, İstanbul: Mihrân Matbaası.

Süreyya, Mehmed (h. 1311), *Sicill-i Osmânî*, Süleymaniye Kütüphanesi Ragıp Paşa 3255-3, 3. Cilt, Matbaa-i Âmire, 621 s.

TÖKEL, Dursun Ali (2000), *Divan Şiirinde Mitolojik Unsurlar*, Ankara: Akçağ Yayınları.

TUMAN, Mehmet Nâil (2001), *Tuhfe-i Nâilî – Divan Şâirlerinin Muhtasar Biyografileri-II* (haz. Cemal KURNAZ - Mustafa TATCI), Ankara: Bizim Büro Yayınları.

ZAVOTÇU, Gencay (2009), *Rızâ Tezkiresi (İnceleme-Metin)*, İstanbul: Sahhaflar Kitap Sarayı Yayınları.